

**Sendikaya Bağlılık Ölçeğinin (SBÖ) Bir Yapısal
Eşitlik Modeli ile Geçerlik ve Güvenirliğinin
İncelenmesi: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma**

*Investigation of the Reliability and Validity of
Commitment to the Union Scale with a Structural
Equation Model: A Research on Teachers*

Yrd. Doç. Dr. Erol KARACA

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Temmuz/July 2011, Cilt/Vol: 13, Sayı/Num: 3, Page:65-78
ISSN: 1303-2860, DOI: 10.4026/1303-2860.2011.183.x

Makalenin on-line kopyasına erişmek için:

<http://www.isguc.org/?p=article&id=465&vol=13&num=3&year=2011>

To reach the on-line copy of article:

<http://www.isguc.org/?p=article&id=465&vol=13&num=3&year=2011>

Makale İçin İletişim/Correspondence to:

Erol KARACA, ekaraca@dumlupinar.edu.tr

© 2000- 2011

"İşGüç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi
"İşGüç" *Industrial Relations and Human Resources Journal*

Temmuz/July 2011, Cilt/Vol: 13, Sayı/Num: 3

ISSN: 1303-2860, DOI: 10.4026/1303-2860.2011.183.x

Editör/Editor-in-Chief

Aşkın Keser (Kocaeli University)

Editör Yardımcıları/Co-Editors

K.Ahmet Sevimli (Uludağ University)

Gözde Yılmaz (Kocaeli University)

Uygulama/Design

Yusuf Budak (Kocaeli University)

Yayın Kurulu / Publishing Committee

Dr.Zerrin Fırat (Uludağ University)

Doç.Dr.Aşkın Keser (Kocaeli University)

Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)

Yrd.Doç.Dr.Ahmet Sevimli (Uludağ University)

Yrd.Doç.Dr.Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)

Yrd.Doç.Dr.Gözde Yılmaz (Kocaeli University)

Dr.Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof.Dr.Ronald Burke (York University-Kanada)

Assoc.Prof.Dr.Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)

Prof.Dr.Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)

Prof.Dr.Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)

Prof.Dr.Adrian Furnham (University College London-İngiltere)

Prof.Dr.Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelandiya)

Prof.Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)

Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)

Prof.Dr.George Manning (Northern Kentucky University-ABD)

Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)

Prof.Dr.Mustafa Özbilgin (University of East Anglia-UK)

Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)

Prof.Dr.Işık Urla Zeytinoğlu (McMaster University-Kanada)

Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof.Dr.Yusuf Alper (Uludağ University)

Prof.Dr.Veyssel Bozkurt (Uludağ University)

Prof.Dr.Toker Dereli (Işık University)

Prof.Dr.Nihat Erdoğan (Kocaeli University)

Prof.Dr.Ahmet Makal (Ankara University)

Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)

Prof.Dr.Nadir Suğur (Anadolu University)

Prof.Dr.Nursel Telman (Maltepe University)

Prof.Dr.Cavide Uygargil (İstanbul University)

Prof.Dr.Engin Yıldırım (Sakarya University)

Doç.Dr.Arzu Wasti (Sabancı University)

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the outhors.
None of the contents published can't be used without being cited.

Sendikaya Bağlılık Ölçeğinin (SBÖ) Bir Yapısal Eşitlik Modeli ile Geçerlik ve Güvenirliğinin İncelenmesi: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma

Investigation of the Reliability and Validity of Commitment to the Union Scale with a Structural Equation Model: A Research on Teachers

Yrd. Doç. Dr. Erol KARACA

Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Özet:

Bu çalışmanın amacı, bir Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) yardımıyla öğretmenlerin sendikal bağlılıkları ile sendikalılığın önemine inanmaları, sendikaya sadakatleri, sendikaya karşı sorumlulukları ve sendika için çaba sarfetme konusunda gönüllü olmaları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. Araştırma 2009 yılında Kütahya (159), İstanbul (74), Eskişehir (62), Bursa (35), İzmir (12) ve Balıkesir (11) illerinde çalışan 353 öğretmene uygulanmıştır. Veriler, Gordon ve arkadaşları (1980) tarafından geliştirilen, Bilgin tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılan "Sendikaya Bağlılık Ölçeği" (SBÖ) ile toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde LISREL paket programı kullanılarak ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Araştırmanın bulguları, ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca araştırma sonuçları, öğretmenlerin sendika için çalışmaya gönüllü olmaları, sendikaya sadakatleri ve sendikaya karşı sorumlulukları ile sendikaya bağlılıkları arasındaki ilişkinin pozitif; sendikalılığın önemine inanmaları ile sendikaya bağlılıkları arasındaki ilişkinin ise negatif olduğunu ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen sendikacılığı, sendikal bağlılık, sendikaya bağlılık ölçeği, sendikaya sadakat, sendikal sorumluluk, sendika için çalışmaya gönüllü olma, sendikalılık inancı

Abstract:

This study is designed to find out the relationship between teachers' union commitment and willingness to work for the union, union loyalty, belief in unionism, responsibility to the union, through the use of the Structural Equation Model. The research was carried out with 353 teachers, working in Kütahya (159), İstanbul (74), Eskişehir (62), Bursa (35), İzmir (12) and Balıkesir (11), Turkey, in the 2009. The data was collected through "Commitment to the Union Scale", developed by Gordon and colleagues (1980) and adapted to Turkish by Bilgin (2003). These data were analyzed with Second Order Confirmatory Factor Analysis by using the statistical package LISREL. The findings from this study revealed that the scale was valid and reliable. In addition research results revealed that there were positive relationships between teachers' union commitment and willingness to work for the union, union loyalty, belief in unionism, and responsibility to the union of teachers. However, there were negative relationships between the teachers' union commitment and belief in unionism.

Keywords: Teacher unionism, Union commitment, Commitment to union scale, Union loyalty, Responsibility to the union, willingness to work for the union, Belief in unionism.

1. GİRİŞ

Neo-liberal politikaların çalışma yaşamı üzerinde yarattığı etkiler bağlamında, sendikaların sahip oldukları güçlerini büyük ölçüde yitirmeleri ve işlevlerini kaybetmeleri, üye kazanımları doğrultusunda yeni stratejiler belirlemelerini ve yeni politikalar geliştirmelerini kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu doğrultuda sendikaların izlediği en önemli stratejinin de üyelerin sendikal bağlılığını artırmak suretiyle sendikal katılımı güçlendirmek olduğu görülmektedir. Kuşkusuz üyelerin sendikal bağlılığını artırmaya yönelik stratejilerin öğretmen sendikalarında da izlenmesi kaçınılmazdır. Her geçen gün sözleşmeli ve işsiz öğretmen sayısının arttığı bir ülkede, sendikalı öğretmen sayısının sendikasız öğretmen sayısından çok da fazla olmadığı dikkate alındığında, mevcut üyeliklerin devamı açısından sendikal bağlılığın güçlendirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır.

Sendikal bağlılık, üyenin sendikayı ne derece, nasıl ve hangi koşullar altında desteklemeye hazır olduğunu gösteren bir kavram olarak, örgüte bağlılık kavramından doğmuştur. Bu konudaki literatür, büyük ölçüde örgüte bağlılık konusundaki kuramsal ve ampirik araştırmalara dayalı olarak gelişmiştir (Bilgin, 2007: 44). Bu araştırmaların pek çoğunda ileri sürüldüğü gibi, örgütsel bağlılık "örgüt için yüksek seviyede çaba sarf etmek için örgütün üyesi olarak kalma isteği ve örgütün inançlarını kabul etme" olarak tanımlanır (Hoell, 2004). "Üyenin sendikada kalma konusunda güçlü bir istek duyması, sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olması ve örgütlü işgücünün amaçlarına inanması" anlamına gelen sendikal bağlılık ise "sendikaya sadakat", "sendikaya karşı sorumluluk", "sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olma" ve "sendikalılığın önemine inanma" şeklinde dört boyutlu bir kavramdır (Gordon ve diğerleri, 1980; Tetrick ve diğerleri, 1989; Thacker ve diğerleri, 1991). Sendikaya bağlılığı, söz konusu dört boyut ile ilişkilendiren ve sendikaya bağlılık konusunda ilk deneysel

bulguları ortaya çıkaran Sverke ve Kuruvilla (1995)'dir. Konuya ilişkin diğer çalışmalarda ise, sendikaya bağlılık ile ilişkilendirilen dört boyutun, sendikal bağlılık açısından en uygun boyutlar olduğu belirtilmiştir (Hoell, 2004).

Newton ve Shore (1992) ile Sverke ve Sjöberg (1995) ise, sendikal bağlılığı, "araçsal bağlılık" ve "değerlere dayalı bağlılık" şeklinde iki boyutlu bir kavram olarak ele almış ve bu iki boyut üzerinde sendikaya bağlılık düzeyi ve türü bakımından farklı üye tipleri belirlemişlerdir. Trimpop (1995)'a göre ise, sendikal bağlılık dört boyutludur. Birinci boyutunu "sendikanın işlevselliği", ikinci boyutunu "sendikaya ilişkin davranış eğilimleri (isteklilik ve sorumluluk)", üçüncü boyutunu "sendikaya güven" ve dördüncü boyutunu ise "sendikaya sadakat" oluşturur.

Son zamanlarda sendikal bağlılık konusundaki çalışmaların Hoell tarafından sürdürüldüğü görülmektedir. Hoell (2004) işçi katılımı programlarının sendikaya bağlılığı nasıl etkilediğini değerlendirdiği çalışmasında, işçilerin katılım tutumlarının sendikaya bağlılık düzeyleri üzerinde hiçbir etkiye sahip olmadığını saptamıştır.

Türkiye'deki literatür incelendiğinde, sendikal bağlılık konusunda iki temel çalışmanın dikkat çekici olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi Demirbilek ve Çakır (2004) tarafından yapılan çalışmadır. Sendikal bağlılığı etkileyen değişkenlerin ortaya konulması ve sendikal bağlılığın sonuçları arasındaki ilişkilerin saptanması amacıyla yapılan bu çalışmada, demografik değişkenler, sendikalara yönelik genel tutumlar, sosyal psikolojik etkenler ve sendikal harekete ilişkin genel tutumlar ile sendika üye tipleri sendikal bağlılığı etkileyen değişkenler olarak belirlenmiştir. Sendikal bağlılık konusunda ikinci çalışma ise, Bilgin (2003) tarafından yapılmıştır. Gordon ve arkadaşları (1980) tarafından geliştirilen Sendikal Bağlılık Ölçeği (SBÖ)'nin Türkçe uyarlamasının yapıldığı bu çalışma ile ölçeğin Türkiye'deki sendikalarda kullanılabilir hale

getirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma, Eskişehir’de özel sektöre ve kamu sektörüne ait işyerlerinde çalışan Türk-İş’e bağlı sendikalarda üye olan çalışanlar üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Yapılan açıklamalar bağlamında, Türkiye’de başka mesleklere yönelik sendikal bağlılık çalışmaları yapıldığı halde, öğretmenlere yönelik sendikal bağlılık çalışmalarının hiç yapılmadığı söylenebilir. Oysaki öğretmenlerin sendikalaşmalarının önündeki engellerin kaldırılarak mesleki, sosyal ve ekonomik sorunlarının çözümlenebilmesi, mesleki başarılarının artırılabilmesi ve mesleklerine yönelik olumlu tutum geliştirmelerine ortam sağlayacak olanakların sunulabilmesi bakımından sendikal bağlılıklarına etki eden faktörlerin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Öğretmenlerin sendikal bağlılıklarını etkileyen faktörlerin saptanması amacıyla yapılan bu çalışmanın temel amacı; öğretmenlerin sendikalılığın önemine inanmaları, sendikaya sadakatleri, sendikaya karşı sorumlulukları ve sendika için çalışmaya istekli olmaları ile sendikal bağlılıkları arasında nedensel bir ilişki bulunup bulunmadığını araştırmaktır.

Bu çalışmanın öncelikle öğretmen konusunda izlenilmesi gereken yönetim, eğitim, ücret, mesleki terfi ve liyakat politikaları bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmanın öğretmen sendikalarının izleyecekleri sendikal politikalara, öğretmen meslek örgütlerinin öğretmenlerin çalışma ve mesleki koşullarının iyileştirilmesine dönük mücadelelerine ve hizmet içi eğitimlerine bir veri kaynağı sağlayacağı ve yön vereceği de umulmaktadır. Son olarak bu çalışmanın öğretmenlerin sendikalaşma sorunlarıyla ilgilenen akademisyenlere, ulusal ve uluslararası literatüre ciddi bir katkı sağlaması da beklenmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Model ve Çalışma Grubu

Öğretmenlerin sendikal bağlılıklarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışma, karşılaştırmalı türden ilişkisel tarama modelinde bir alan araştırmadır (Karasar, 2000). Çalışma grubu, uygulama kolaylığı dikkate alınarak saptanan Kütahya, İstanbul, Eskişehir, Bursa, İzmir ve Balıkesir illerinde 2009 yılında görev yapan basit tesadüfî örneklem yoluyla seçilen 378 öğretmenden oluşmaktadır. Ancak uygulama sonrası, yönergeye uygun bir şekilde doldurulmadığı saptanan 16 anket ile sendika üyesi olmayan öğretmenler tarafından doldurulduğu saptanan 9 anket (toplam 25 anket) analize dahil edilmeyerek, araştırma 353 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların görev yapılan illere göre dağılımı incelendiğinde, 159 öğretmenin (% 45.04) Kütahya’da, 74 öğretmenin (% 20.96) İstanbul’da, 62 öğretmenin (% 17.56) Eskişehir’de, 35 öğretmenin (% 9.92) Bursa’da, 12 öğretmenin (% 3.40) İzmir’de ve 11 öğretmenin (% 3.12) ise Balıkesir’de görev yaptığı görülmektedir. Katılımcıların % 22.90’ını (n=81) kadın öğretmenler, % 77.10’unu ise (n=272) erkekler oluşturmaktadır. Katılımcıların % 13.31’i (n=47) bekar, % 84.42’si (n=298) evli, % 1.42’si (n=5) dul ve % 0.80’i (n=3) ise boşanmıştır. Katılımcıların 243’ü (% 68.80’i) toplam gelirleri ile geçinebildiklerini, 110’u (% 31.20) ise toplam gelirleri ile geçinemediklerini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde katılımcıların % 3.70’i (n=13) şu anki ekonomik durumunu çok iyi, % 35.40’ı (n=125) iyi değerlendirmekte iken, % 47.60’ı (n=168) ne iyi ne de kötü olarak değerlendirmektedir. Buna karşın geriye kalan katılımcıların % 9.10’u (n=32) şu anki ekonomik durumunu kötü ve % 4.20’si (n=15) çok kötü olarak değerlendirmektedir. Öğretmenlerin sendikalara göre dağılımı incelendiğinde, 119 öğretmenin (% 33.71) Türk Eğitim-Sen’e, 114 öğretmenin (% 32.29) Eğitim-Sen’e, 98 öğretmenin (% 27.76) Eğitim Bir-Sen’e, 11 öğretmenin (% 3.12) Eğitim-İş’e ve 11 öğretmenin (% 3.12) ise Bağımsız Eğitimciler Sen-

dikasına üye olduğu görülmektedir. Yaş dağılımları 23-58 arasında olan, çalışma grubundaki tüm öğretmenler araştırmaya gönüllü katılmışlardır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğretmenlerin sendikal bağlılıklarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla Gordon ve arkadaşları (1980) tarafından geliştirilen, Bilgin (2003) tarafından Türkçe uyarlama çalışması yapılan "Sendikaya Bağlılık Ölçeği" (SBÖ) kullanılmıştır. Daha önce değinildiği üzere, SBÖ'de yer alan dört boyut; sendikalılığın önemine inanma, sendikaya sadakat, sendikaya karşı sorumluluk ve sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü değildir.

Sendikaya bağlılığın birinci boyutu olan sendikaya sadakat, sendikanın üyesi olmakla gurur duyma ve üyeliğin sağladığı yararların farkında olma anlamına gelirken; ikinci boyut (sendikaya karşı sorumluluk) üyeliğin gerektirdiği görevleri yerine getirme ve sendikanın çıkarlarını koruma eğilimini temsil etmektedir. Üçüncü boyut olan sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olma, üyenin sendika için kendisinden beklenenin üstünde çalışmaya ne derece gönüllü olduğunu gösterir. Son olarak dördüncü boyut (sendikalılığın önemine inanma) ise, üyenin sendikalılığa ideolojik olarak ne derece inandığı anlamına gelir (Bilgin, 2007: 14).

2.3. Verilerin Analizi

Daha önce değinildiği üzere, araştırmanın temel amacı ise öğretmenlerin sendika için çalışmaya istekli olmaları, sendikal sadakatlari, sendikalılığın önemine inanmaları ve sendikal sorumlulukları ile sendikal bağlılıkları arasında nedensel bir ilişki bulunup bulunmadığını araştırmaktır. Bu amaç da, araştırmanın değişkenleri arasında neden-sonuç ilişkisi kurulmasını, başka bir deyişle Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) oluşturulmasını ve analizini gerektirmektedir.

YEM, iki farklı istatistiksel geleneğin melezi olarak ortaya çıkmıştır. Bu gelenekler-

den ilki, psikoloji ve psikometri alanlarında gelişen faktör analizidir. Diğeri ise, temel olarak ekonometri, daha öncesinde ise genetik alanında eş zamanlı olarak gelişen eşitlik modelidir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). YEM, gözlenen ve gizil değişkenler arasındaki nedensel ilişkilerin test edilmesinde kullanılan kapsamlı bir istatistiksel tekniktir. Özellikle ekonometri, psikoloji, sosyoloji, pazarlama ve eğitim bilimlerinde değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinde ve kuramsal modellerin test edilmesinde kullanılan sistemli bir araçtır. YEM, gizil değişkenler seti arasında bir nedensellik yapısının var olduğunu ve gizil değişkenlerin gözlenen değişkenler aracılığıyla ölçülebildiğini varsayar (Yılmaz, 2004).

Bu araştırmada kullanılan ölçek yansıtıcı ölçek olduğu için, verilerin analizinde LISREL yazılım programı kullanılmıştır (Şencan, 2005).

SBÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılabilmesi ve öğretmenlerin sendikal bağlılıklarının dört gizil değişkeni ne ölçüde açıkladığına ilişkin bir modelin tanımlanabilmesi, bir YEM'nin uygulanmasını gerektirmektedir. Bu gerekliliğe uygun olarak söz konusu modelin tanımlanmasında ikinci düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) kullanılmıştır.

Faktör analizi, değişkenlerin faktörlerle nasıl ilişkili olduğunu keşfetmek ya da değişkenlerin bir faktör altında olup olmadığını doğrulamak amacıyla kullanılır. Araştırmanın temel amacı keşfetmek ise, Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA); doğrulamak ise DFA kullanılmalıdır (Schumacker ve Lomax, 2004). Uygulamada ise, araştırmacıların yaygın olarak açıklayıcı faktör analizi çalışmasıyla belirlemiş oldukları faktör yapılarını DFA'ya tabi tuttıkları görülmektedir. Bu çalışmada da açıklayıcı faktör analizi çalışmasıyla belirlenmiş olan faktör yapıları, DFA'ya tabi tutulmuştur.

SBÖ toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük de-

ğrlerinin en az .45 ve tek faktör altında yer alması ve madde varyanslarının .40-.60 arasında olması ölçütlerine (Scherer, Wiebe, Luther ve Adams, 1988; Büyüköztürk, 2002) göre 13 madde ölçekten çıkarılmış ve ölçekte 15 madde kalmıştır.

Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, ölçekte kalan 15 maddenin faktörlere göre dağılımı belirlendikten sonra, SBÖ boyutlarının (.05) anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını test etmek için ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

AFA sonuçlarına göre, ölçekte kalan 15 maddenin faktörlere göre dağılımı, Tablo 1'de gösterilmiştir.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Modelin Tanımlanması

SBÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılabilmesi ve öğretmenlerin sendikal bağlılıklarının dört gizil değişkeni ne ölçüde açıkladığının saptanabilmesi için öncelikle bir YEM modeli tanımlanmıştır. Öğretmenlerin sendikal bağlılıkları ile sendikalılığın önemine inanmaları, sendikaya sadakatleri, sendikaya karşı sorumlulukları ve sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olmaları arasındaki ilişkiyi açıklayan model Şekil 1'de gösterilmiştir:

Şekil 1'de görülebileceği üzere, önerilen YEM'de değişkenler arasında tek yönlü ok-

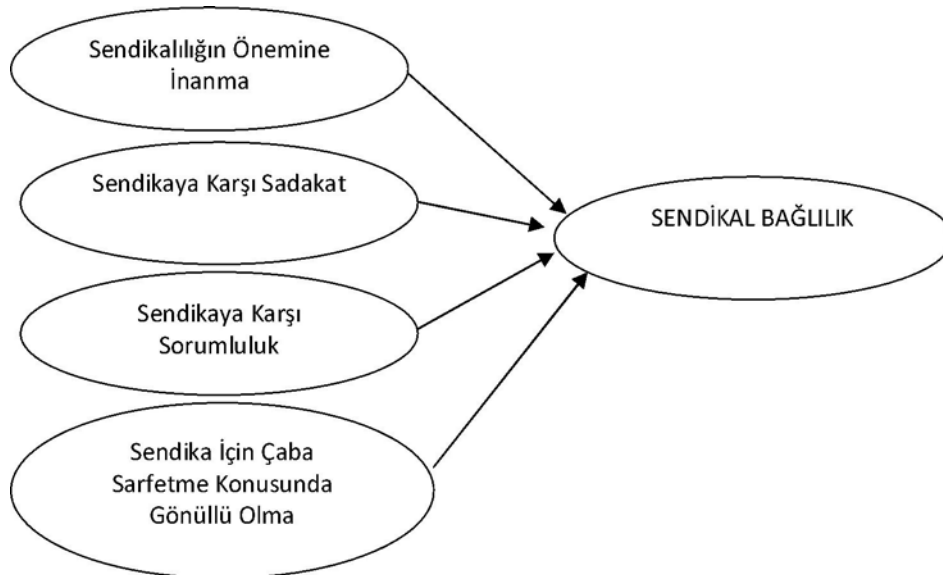
Tablo 1

SBÖ'deki Maddelerin Faktörlere Göre Dağılımı

Faktörler	Maddeler
Sendikalılığın Önemine İnanma	11, 17, 25, 26, 27
Sendikaya Sadakat	10, 18, 20, 28
Sendikaya karşı sorumluluk	14, 19, 21
Sendika İçin Çaba Sarf etme Konusunda Gönüllü Olma	6, 9, 15

Şekil 1

Önerilen Model

larla gösterilen yollar, aslında araştırmanın hipotezleridir. Buna göre sendikalılığın öneme inanma, sendikaya sadakat, sendikaya karşı sorumluluk ve sendika için çaba sarfetme konusunda gönüllü olma değişkenleri sendikal bağlılığı etkiler. Modelde sendikal bağlılığı etkileyeceği öngörülen söz konusu değişkenler bağımsız gizil değişkenler, sendikal bağlılık ise bağımlı gizil değişken olarak tasarlanmıştır.

3.2. Modelin Uygunluğunun Değerlendirilmesi ve Sendikal Bağlılık ile Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

SBÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılabilmesi ve öğretmenlerin sendikal bağlılıklarının dört gizil değişkeni ne ölçüde açıkladığının belirlenebilmesi, başka bir deyişle sendikal bağlılık ile dört gizil değişken arasındaki ilişkinin incelenebilmesi için veri grubuna ikinci düzey DFA uygulanmış ve sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir:

Toplanan verilerin LISREL'de ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, öncelikle gözlenen değişkenlerin t değerlerinin manidarlık düzeyi kontrol edilmiştir. t değeri 1.96'dan büyük ise, .05 düzeyinde, 2.56'dan büyük ise .01 düzeyinde manidardır. DFA sonuçlarına göre, t değerlerinin 2.56'dan büyük olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre, gizil değişkenlerin gözlenen değişkeni açıklama durumlarına ilişkin t değerleri. 01 düzeyinde manidar bulunmuştur. DFA sonuçlarına göre, t değerlerinin manidar olduğu saptandıktan sonra, ayrıca değişkenlerin hata varyansları da incelenmiştir. Şekil 2'de görülebileceği üzere, V2 (1.22), V3 (.94) ve V13 (.91) dışındaki değişkenlerin hata varyanslarının düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Ancak bu modelde söz konusu maddeler için manidar t değerlerinin elde edilmesi nedeniyle bu göstergelerin bu model içerisinde yer alması yönünde karar verilmiştir.

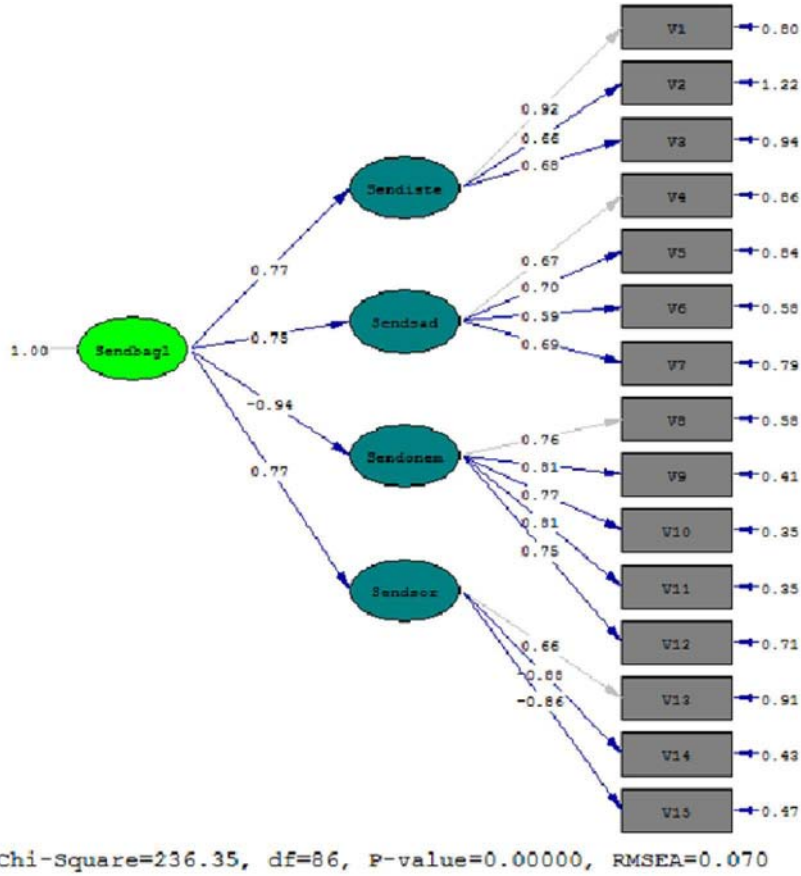
İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi so-

Tablo 2
İkinci Düzey DFA Sonuçları

Değişkenler	İlişki Katsayıları	t değeri	R ²	Yapısal Eşitlikler			
				İlişki Katsayıları	t değeri	R ²	
Sendikalılığın Öneme İnanma	V8	.76	11.69	.50			
	V9	.81	13.54	.61			
	V10	.77	13.71	.63	-.95	13.01	.89
	V11	.81	13.90	.65			
	V12	.75	11.62	.44			
Sendikaya Sadakat	V4	.67	11.04	.34			
	V5	.73	8.10	.37			
	V6	.59	8.13	.38	.73	8.60	.56
	V7	.69	8.14	.37			
Sendikaya Karşı Sorumluluk	V13	.66	11.91	.32			
	V14	.88	-9.97	.64	.77	9.05	.60
	V15	.86	-9.98	.61			
Sendika İçin Çalışmaya İsteklilik	V1	.92	7.97	.51			
	V2	.66	7.61	.26	.76	10.41	.59
	V3	.66	8.25	.33			

Şekil 2
Yol Şemasında Hata Varyanslarının İncelenmesi

nuçlarına göre, hangi göstergelerin tanımlanan model içerisinde yer alması gerektiğine karar verildikten sonra, uyum ölçütleri göz önüne alınarak modelin uygunluğu tartışılmıştır.

Modelin uygunluğu açısından öncelikle p değeri kontrol edilmiştir. p değerinin manidar olmaması arzu edilen bir durum olmasına rağmen, Şekil 2'deki gibi doğrulayıcı faktör analizinde örneklemin büyüklüğüne bağlı olarak p değeri manidar çıkmaktadır. Bu nedenle alternatif uyum indeksleri değerlendirmeye alınmaktadır. Bu uyum indekslerinden ilki ki-kare istatistiği (χ^2)'dir. Ancak χ^2 , tek başına değerlendirilen bir istatistik değildir. Bu nedenle serbestlik derecesi (sd) ile oranlanarak değerlendirmeye alınır.

χ^2 / sd oranı 3'ten küçük ise, uyum mükemmel; 5'in altında ise uyum kabul edilebilir düzeydedir. Buna göre, yapılan analiz için χ^2 / sd oranının ($236.35 / 86 = 2.74$) mükemmel düzeyde uyum değeri verdiği ifade edilebilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Yaklaşık Hataların Ortalama Karakökü (RMSEA) incelendiğinde ise, .070 düzeyinde bir uyum indeksi elde edildiği görülmektedir. RMSEA'nın aldığı değer 0.05'e eşit veya daha küçük ise uyum mükemmel, .08 ve altında ise uyum kabul edilebilir ve .10 ve daha büyük ise uyum kötüdür (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Buna göre yapılan analiz için elde edilen uyum indeksinin kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Uyum indekslerinin incelenmesine devam edildiğinde, İyilik Uyum İndeksi (GFI) = .92 ve Düzenlenmiş İyilik uyum İndeksi (AGFI)'nin .89 olduğu görülmektedir. GFI ve AGFI, 0-1 aralığında değişen değerler alır. GFI ve AGFI değeri .95 ve üzerinde ise uyum mükemmel, .90-.94 arasında ise uyum kabul edilebilirdir (Schumacker ve Lomax 2004; Hooper, Caughlan ve Mullen, 2008). Buna göre, GFI'nın kabul edilebilir düzeyde uyum değeri verdiği, buna karşın AGFI'nın kabul edilebilir düzeyde uyum değeri vermediği söylenebilir.

Standardize edilmiş Artık Ortalamaların Karekökü (RMR) indeksinin .082 olduğu görülmektedir. RMR ve standardize edilmiş RMR'nin .05'in altında olması mükemmel uyuma, .08'in altında olması iyi uyuma ve .10'un altında olması ise zayıf uyuma karşı-

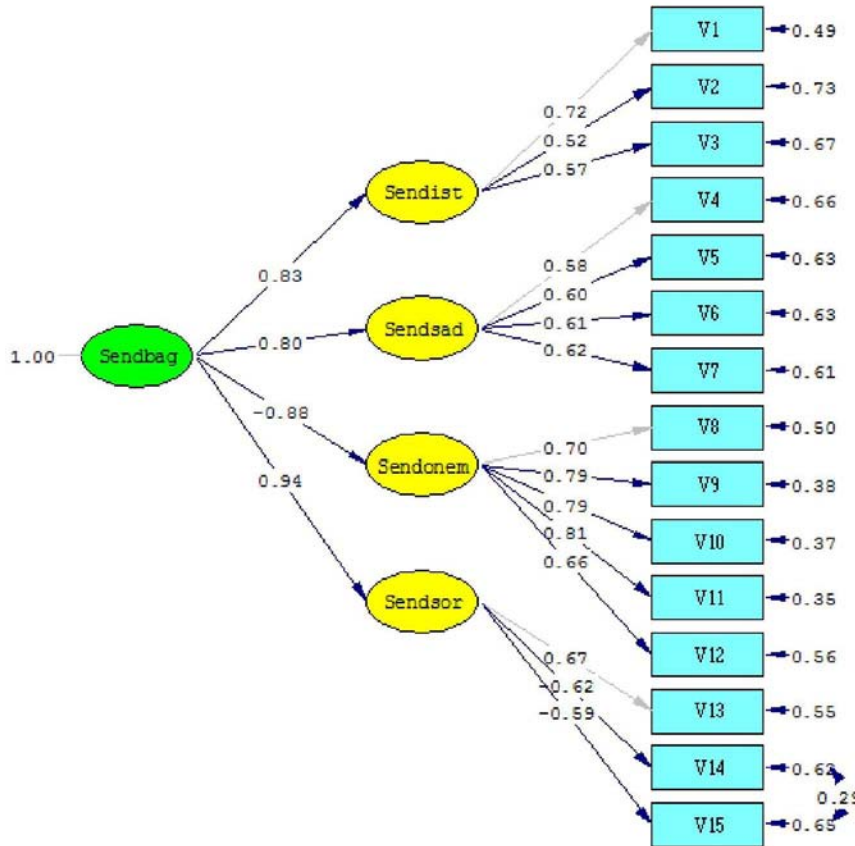
lık gelmektedir. Buna göre, yapılan analiz için standardize edilmiş RMR'nin zayıf bir uyuma sahip olduğu ifade edilebilir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010).

Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI) ve Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) incelendiğinde, NNFI'nın .95 ve CFI'nın .97 olduğu görülmektedir. NNFI ve CFI değerleri .95'in üzerinde ise uyum mükemmel, .90'ın üzerinde ise uyum kabul edilebilirdir (Sümer, 2000). Buna göre, yapılan analiz için NNFI ve CFI'nın mükemmel düzeyde bir uyum değeri verdiği söylenebilir.

İkinci düzey doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre modelin uygunluğunu ilişkin yapılan değerlendirmelerin ardından modifikasyon önerileri incelenmiştir. Yapılan incelemede yedi modifikasyon önerisi olduğu

Şekil 3

Modifikasyonun Yapılmasının Ardından Elde Edilen Yol Şeması

Chi-Square=190.99, df=85, P-value=0.00000, RMSEA=0.060

görülmektedir. Modifikasyon önerileri incelendiğinde, V14 ile V15 arasında yapılacak modifikasyon dışındaki modifikasyonların χ^2 'ye önemli ölçüde katkı sağlamayacağı saptanmıştır. V14 ile V15 arasında yapılan modifikasyon ile 236.35 olan χ^2 , 190.99'a düşmüştür.

Modifikasyon sonrası χ^2 / sd (190.99 / 85) oranı 2.25 bulunmuştur. Bu oranın 3'ün altında olması nedeniyle uyumun mükemmel olduğu ifade edilebilir. Yol şemasındaki RMSE incelendiğinde ise, .060 düzeyinde bir uyum indeksi elde edilmiştir. RMSE'nin .08'den küçük olması nedeniyle uyum iyi olarak değerlendirilebilir.

Modifikasyondan sonra elde edilen uyum indeksleri incelendiğinde, NFI (.96), NNFI (.97) ve CFI (.98) değerlerinin .95'in üzerinde olmasının ve standardize edilmiş RMR değerinin ise .08'in altında olmasının iyi bir uyuma karşılık geldiği söylenebilir. GFI ve AGFI değerlerinin ise, .90-.94 arasında olmasının kabul edilebilir bir uyuma karşılık geldiği ifade edilebilir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırma bulguları, SBÖ'nün 15 maddeden oluşan dört faktörlü yapısının bir model olarak doğrulandığını; sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olma, sendikaya sadakat, sendikalılığın önemine inanma ve sendikaya karşı sorumluluk ile sendikal bağlılık arasındaki ilişkiyi açıklamak için geliştirilen modelin uygunluğunu ortaya koymaktadır. Geliştirilen modelin uyum indeksleri, modelin reddedilmediğini gösterdiğinden güvenirliliğin delili olarak sunulabilir. Şekil 3'te görülebileceği üzere, DFA sonuçlarına göre tüm standardize parametre değerleri .50'den büyüktür. Dolayısıyla tüm yapılar birleşme geçerliliğine sahiptir (Chou, Boldy ve Lee, 2002: 52).

Tablo 2 ve Şekil 3'te görülebileceği üzere, sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olma ve sendikal bağlılık değişkenleri arasındaki ilişki katsayısı .76; sendikaya sadakat ve sendikal bağlılık değişkenleri ara-

sındaki ilişki katsayısı .73; sendikalılığın önemine inanma ve sendikal bağlılık değişkenleri arasındaki ilişki katsayısı -.95; sendikaya karşı sorumluluk ve sendikal bağlılık arasındaki ilişki katsayısı ise .77 olarak tahmin edilmiştir. Dolayısıyla öğretmenlerin sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olmalarında, sendikaya sadakatlerinde ve sendikaya karşı sorumluluklarındaki bir birimlik artış sendikal bağlılık bağımlı gizil değişkenini sırasıyla %76'lık, %73'lük ve %77'lik bir artışla etkilemektedir. Bu katsayılardan hareketle, öğretmenlerin sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olmaları, sendikaya sadakatleri ve sendikaya karşı sorumlulukları arttıkça sendikalarına olan bağlılıklarının artmakta olduğu veya öğretmenlerin sendika için çaba sarf etme konusunda gönüllü olmaları, sendikaya sadakatleri ve sendikaya karşı sorumlulukları azaldıkça sendikalarına olan bağlılıklarının azalmakta olduğu söylenebilir. Buna karşın öğretmenlerin sendikalılığın önemine inanmaları ile sendikal bağlılıkları arasındaki ilişkinin ters yönlü olduğu saptanmıştır. Bu bulguya göre, öğretmenlerin sendikalılığın önemine inanma düzeyleri arttıkça, sendikalarına olan bağlılıkları azalmakta olduğu; sendikalılığın önemine inanma düzeyleri azaldıkça da sendikalarına olan bağlılıklarının artmakta olduğu söylenebilir. Bu bulgu sendikalılığın önemine inanma düzeyleri yüksek olan öğretmenlerin sendikal bağlılıklarının düşük, buna karşın sendikalılığın önemine inanma düzeyleri düşük olan öğretmenlerin ise sendikal bağlılıklarının yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu durum, Türkiye'de sendikacılığın içinde bulunduğu koşullara bağlı olarak öğretmenlerin sendikal beklentileri olmamasına rağmen sendikalara üye olmaları ile açıklanabileceği gibi, öğretmenlerin sendikaya üye olmalarında sendikal beklentilerin ötesinde grup baskısı ve arkadaş ilişkileri gibi çevresel faktörlerin etkili olduğu gerçeği ile de açıklanabilir. Gerekçe ne olursa olsun, öğretmenlerin sendikalılığın önemine inanmaları ile sendikal bağlılıkları arasındaki ilişkinin negatif olması, Türkiye'de öğret-

men sendikacılığında sendikal bilinçten yoksun bir sendikal bağlılık anlayışının geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, Türkiye’de öğretmen sendikalarının üye özellikleri bakımından farklılık gösterdiği gerçeğinin de göz ardı edilmemesi gerekir. Bu bağlamda, öğretmen sendikaları arasında bir ayırım yapılmaksızın yapılan bu çalışmanın, sendikalılığın önemine inanma ile sendikal bağlılık arasındaki ilişki bakımından daha anlamlı sonuçlara ulaşabilmesi için öğretmen sendikalarının her birinde ayrı ayrı tekrarlanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Bilgin, Leman (2003), Sendikaya Bağlılık Ölçeğinin Türkçe Uyarlaması, D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (4), 12-31.
- Bilgin, Leman (2007), Sendikalı İşçi Davranışlarının Psikolojik Boyutları, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Ya. No:1737.
- Büyüköztürk, Şener (2002), Veri Analizi El Kitabı (1. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Chou Shu- Chiung, Boldy Duncap P. ve Lee Andy H. (2002), Measuring Job Satisfaction in Residential Aged Care, International Journal for Health Care, 14(1), 49-54.
- Çokluk, Ömay, Şekercioğlu, Güçlü ve Büyüköztürk, Şener (2010), Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPP ve LISREL Uygulamaları (1. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirbilek, Tunç ve Çakır, Özlem (2004), Sendikal Bağlılık, İstanbul: Petrol-İş Sendikası Ya. No:91.
- Gordon, Michael E., Philpot, John W., Burt, Robert E., Thompson, Cynthia A. ve Spiller, William E. (1980). Commitment to The Union: Development of a Measure and an Examination of Its Correlates, Journal of Applied Psychology, 65, 479-499.
- Hoell, Robert C. (2004), How Employee Involvement Affects Union Commitment, Journal of Labor Research, 2, 267-277.
- Hooper, Daire, Caughlan, Joseph ve Mullen, Michael R. (2008), Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit. Electronic Journal Of Business Research Methods. 6 (1), 53-60. Retrieved Kasım 12, 2010, Web: <http://arrow.dit.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=buschmanart>.

- Newton, Lucy A., ve Shore, Lynn Mcfarlane (1992), A Model of Union Membership: Instrumentality, Commitment and Opposition, *Academy of Management Review*, 17, 275-298.
- Scherer, Robert F., Wiebe, F. A., Luther, D. C., ve Adams J. S. (1988), Dimensionality of Coping: Factor Stability Using the Ways of Coping Questionnaire, *Psychological Reports*, 62, 763-770.
- Schumacker Randy E. ve Lomax Richard G. (2004), *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling* (second edition), Londra: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 79-122.
- Sümer, Nebi, (2000), Yapısal Eşitlik Modelleri: Temel Kavramlar ve Örnek Uygulama, *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 49-73.
- Sverke, Magnus ve Kuruvilla, Sarosh (1995), A New Conceptualization of Union Commitment: Development and Test of an Integrated Theory, *Journal of Organizational Behavior*, 16, 505-532.
- Sverke, Magnus ve Sjöberk, Anders (1995), Union Membership Behavior: The Influence of Instrumental and Value-Based Commitment, in L.E. Tetrick ve J. Barling (Ed.) *Changing Employment Relations: Behavioral and Social perspectives*, 229-254. Washington: APA.
- Şencan, Hüner (1995), *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik* (Birinci Baskı), Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tetrick, Lois E., Thacker, James W. ve Fields, Mitchell. W. (1989). Evidence for the stability of the four dimensions of the commitment to the union scale. *Journal of Applied Psychology*, 74, 819-822.
- Thacker, James W., Tetrick, Lois E., Fields, Mitchell W ve Rempel, Don (1991), Commitment To The Union: A Comparison Of United States And Canadian Workers, *Journal of Organizational Behavior*, 12, 63-71..
- Trimpop, Rüdiger M. (1995). Union Commitment: Conceptual Changes In the German Context, *Journal of Organizational Behavior*, 16, 597-608.
- Yılmaz, Veysel (2004). LISREL İle Yapısal Eşitlik Modelleri: Tüketici Şikayetlerine Uygulanması, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), 77-90.

